

16 жовтня 2021 року Мон-Сан-Мартен (F)

Доповідь Ігоря Козловського

**700 днів у полоні та під тортурами**

Президент Асоціації "Ad pacem servandam" (На службі миру) пан Клод Панталеоні привітав гостей і подякував пану Козловському за те, що він прийняв запрошення.

На початку російської військової окупації у 2015 році та 2016 року пан Козловський провів демонстрацію на вулицях Донецька проти проросійських сепаратистів, які хотіли відокремлення від України. Разом із лідерами різних релігій, які перебували в Донецьку, він організовує публічні маніфестації, щоб продемонструвати всьому світові, зокрема й сепаратистам та російським військовим, можливість та важливість розв'язання проблеми мирним шляхом. Член Національної академії України, релігієзнавець, історик, письменник та поет, Ігор Козловський є автором кількох книжок та статей.

Голова зборів нагадав, що асоціація "Ad Pacem Servandam" була заснована 2017 року, щоб допомогти жертвам російської окупації на сході України, на рахунку якої тисячі загиблих і поранених і яка принесла багато нещастя і страждань українцям.

Перше запитання до пана Козловського стосується **відмінностей між українцями та росіянами**. Доповідач зазначає, що ці два народи формувалися по-різному. Той факт, що український народ живе на кордоні з Росією вплинув на їхній характер і менталітет, але цей народ залишається відкритим стосовно інших впливів і культур та проявляє толерантність. З іншого боку, російський народ сформувався за інших обставин. Він складається не лише зі слов'янських, а й здебільшого з народів із фінно-угорським корінням. Для російського менталітету характерне прагнення належати до імперії, бажання бути її частиною. У той час як українці борються за свою свободу і дотримання прав людини, росіяни ставлять на перше місце інтереси своєї країни і своєї держави, і вони готові пожертвувати в ім'я держави своїми правами і своїми свободами.

Українська мова виникла на території, на якій мешкають українці, в той час як російська мова розвинулася зі старослов'янської мови, мови Російської православної церкви, і болгарської мови. Сьогодні українці добре розуміють російську мову, а росіяни українську мову не розуміють. До російського вторгнення 2014 року жителі Донецька могли вільно говорити і розуміти і російську, і українську мови.

На запитання, **чому Росія вторглася у східну Україну 2015 року**, пан Козловський наголосив, що на сході України до 2014 року ніколи не було жодних сепаратистських тенденцій. Він сам, який прожив у Донецьку сімдесят років, ніколи не стикався з сепаратистськими настроями і проявами. З іншого боку, Росія вважає, що українська територія є зоною її впливу, що коріння російської історії йде з Києва, і що, зі стратегічного погляду, Україна через вихід до Чорного моря і володіння корисними копалинами, як і раніше, важлива для Росії.

Російське вторгнення починається 2014 року, коли українська держава була

дуже слабкою. Під час **народного повстання на Майдані** президент Янукович змушений тікати, а країна залишилася без легітимного глави держави. Це ідеальний час для Росії, щоб почати вторгнення. У битком забитих автобусах і автомобілях росіяни приїжджають у великі міста на сході України. Вони одягаються як українці і намагаються поводитися як вони. Вони збирають навколо себе злочинців усіх гатунків, з якими виходять на вулиці. Ці люди організують перші демонстрації в Донецьку, в яких закликають до відділення Донбасу від України і приєднання його до Росії. Спочатку прибувають російські цивільні особи, але **з літа 2014 року** регулярна російська армія вторгається в східну Україну і веде **гібридну війну**.

Таким чином, із самого початку російські журналісти прибувають на місце подій, щоб зафіксувати зображення конфлікту. Їхня мета - розповісти всьому світу, що на сході України назріває громадянська війна і що два табори українців воюють один проти одного. Тоді українська міліція не виступила на захист патріотів, які тисячами виходили на вулиці Донецька на початку березня 2014 року. Ігор Козловський пояснює це тим, що російські агенти проникли в українську міліцію і що значна частина кадрів міліції була куплена Росією і тому більше не захищала українські інтереси. На запитання про те, як пан Козловський організував **мирні демонстрації в Донецьку**, він відповів, що на початку березня 2014 року різні християнські конфесії - католики, уніати, протестанти і православні, - а також мусульмани, - збиралися в центрі Донецька в наметі, щоб показати, що вони проти російського вторгнення, що українська єдність була важливою для них і що вони готові до демонстрацій заради цього. Демонстрації проходили як молитовний марафон, тобто віряни різних конфесій збиралися разом, щоб молитися й обмінятися ідеями. Коли одні йшли додому, їх замінювали інші, тому завжди в молитовному наметі завжди були присутні люди. Цей молитовний марафон тривав доти, доки **в серпні 2014 року** російська армія не окупувала Донецьк. Спочатку багато демонстрантів беруть участь у молитвах, але їхня кількість скорочується в міру того, як починаються гоніння і в місті з'являються збройні угруповання. Багато хто більше не наважується з'являтися в молитовному наметі, а деякі продовжують таємно зустрічатися для молитов. Більшість священників змушені тікати, тому що їхньому життю загрожує небезпека. Загалом сімнадцять осіб з цього марафону миру були побиті та/або кинуті до в'язниці. Сам Ігор Козловський був ув'язнений на два роки.

Починаючи з літа 2014 року, жителі Донецька почали масово залишати ДНР і бігти на вільні території України. До російського вторгнення у двох областях - Луганській і Донецькій - мешкало близько семи мільйонів осіб. На жовтень 2014 року близько третини цих двох регіонів були окуповані російською армією. Близько 1,5 мільйона українців втекли у вільну Україну і приблизно стільки ж - у Росію. За оцінками, на окупованих територіях, як і раніше, проживає близько мільйона осіб.

Дружина пана Козловського й один із його дітей залишили Донецьк улітку 2014 року, але він залишився, бо має другого сина, який 1998 року переніс травму хребта, через що прикутий до ліжка. Для його транспортування необхідний спеціальний медичний автомобіль, який пан Козловський не мав наміру брати доти, доки не закінчиться основна частина бойових дій. У цей момент пан Козловський дізнається, що він перебуває **під наглядом агентів ФСБ**.

27 січня 2016 року українські партизани спробували за допомогою вибухівки повалити пам'ятник Леніну в центрі Донецька. З цієї дати Міністерство безпеки

Донецька починає заарештовувати людей, які демонструють свою підтримку Україні. Ігор Козловський перебуває у списках, до яких увійшли всі підозрілі люди. Одного разу, коли він виносив сміття, його заарештовували співробітники служби безпеки і кинули **в підвал Міністерства безпеки**. Це місце, створене для утримання заарештованих. Там він зустрів поранених людей, які перебували там уже кілька тижнів. Найстрашнішим для нього було залишити прикутого до ліжка сина одного вдома. Співробітники міністерства обшукали весь його будинок і забрали все, що захотіли. Але найбільше його турбувало те, що вони не давали йому нічого почути про сина. За добу його дружина отримала звістку від друга, що син залишився в будинку один. Пізніше вона змогла організувати його транспортування у вільну Україну. Ні пан Козловський, ні його дружина не знали жодних новин один про одного. Таким чином, на сім'ю чинився психологічний тиск.

Пан Козловський провів кілька тижнів у підвалі, де було дуже холодно, бо була зима. Умови утримання там нелюдські: кільком ув'язненим доводилося спати на бетонній підлозі або на меблях. У цьому підвалі з ув'язненими поводитися погано: їх випускали на вулицю тільки двічі на день: один раз о восьмій ранку і один раз о восьмій вечора. У деякі дні ув'язненим навіть не давали нічого поїсти. Через тиждень Ігоря Козловського привели на перший допит. Йому на голову надягли мішок, щоб він не міг бачити людей, які його допитували. Перше запитання, яке йому поставили, - чи зазнавав він тортур раніше. Після цього запитання **почалися тортури**. Спочатку били струмом, потім інсценували страту, під час якої мучителі промахуються в останній момент. Вони також проводять імітацію утоплення, під час якої Козловського витягують із води в останній момент. У проміжках між цими різними видами тортур його били різними предметами. Під час тортур він змушений вислуховувати звинувачення, висунуті проти нього. Це як **за часів Сталіна**, коли люди писали доноси на нього. У дописах стверджувалося, що пан Козловський є українським патріотом, організовує молитовні марафони і, оскільки багато його учнів налаштовані проукраїнськи, становить небезпеку для суспільства. Одного разу під час допиту, коли він усе ще був одягнений у мішок на голову, мучителі дали йому два циліндричні предмети і попросили його точно назвати, що це таке. Пан Козловський помацав предмети, але не міг сказати, що це таке.

Зрештою він дізнається, що це дві гранати, які нібито були знайдені захованими за книгами в його бібліотеці. Потім кати звинувачують його в тому, що він хотів підірвати цими гранатами пам'ятник Леніну в Донецьку. Звичайно, у Козловського ніколи не було цих гранат, але після того, як він доторкнувся до них, йому сказали, що на цих вибухових пристроях тепер є відбитки його пальців, що буде речовим доказом проти нього. Пан Козловський стверджує, що у нього вдома так багато книжок, які так щільно стоять у його бібліотеці, що за ними неможливо нічого сховати. Усе - брехня, щоб сконструювати так звані докази проти нього і викрити його. Міністерству безпеки потрібні були ці обвинувальні докази, тому що міжнародна спільнота вчених робила кроки щодо його розшуку і звільнення Ігоря Козловського. Тортури, яких він зазнав, жахливі. Коли він вставав, він падав, тому що його тіло занадто сильно постраждало. Кати зламали йому кілька кісток, тож після звільнення йому довелося заново вчитися ходити. Найважче, за його словами, було зберегти свою людську гідність, тому що мучителі хотіли зламати не тільки його тіло, а й його гідність як людини.

Пан Козловський сказав, що в цей самий момент, коли він виступає тут, у

Франції, більш як триста невинних людей (чоловіків, жінок і молодих людей) піддаються тортурам у підвалах Донецька. Найвідоміший табір тортур називається "Ізоляція".

Пан Козловський був свідком жорстоких катувань інших людей під час його утримання під вартою; зокрема, він пам'ятає жахливі тортури, під час яких геніталії чоловіка були знищені електричним струмом. Винними в цих тортурах є або сепаратисти, або росіяни. Однак уся організація тортур контролюється російською службою безпеки.

На запитання про те, як жителі окупованих територій реагують на окупацію, пан Козловський відповів, що у населення **немає єдиної думки**, але частина налаштована проукраїнськи, не сміючи сказати про це публічно. Інша частина є проросійською, не складаючи більшості. Більшість людей байдужі до російської окупації, але насамперед вони хочуть жити в мирі. На думку Козловського, основна проблема полягає в тому, що проросійська сторона відстоює своє полірування силою зброї, спираючись на російську окупаційну армію. Нині окупанти поширюють багато неправди; наприклад, вони кажуть, що в тих, хто хоче виїхати в Україну, буде багато проблем. Паспорти двох самопроголошених республік ніде не визнаються. Однак якщо хтось хоче виїхати без українського паспорта, він може це зробити, заявивши на кордоні, що на нього чинили тиск. Потім він може подати заяву на отримання нового українського паспорта. Пан Козловський залишався в підвалі протягом місяця, де його кілька разів катували. Після цього його перевели в іншу в'язницю, де його помістили в камеру з ув'язненими кримінальниками. Різниця тут у тому, що ці ув'язнені, на відміну від політичних в'язнів, мали більше свобод, наприклад, могли розмовляти з друзями телефоном. Таким чином, пан Козловський може використати один з їхніх телефонів, щоб зв'язатися зі своєю дружиною і дізнатися новини.

Після камери зі звичайними злочинцями пана Козловського перевели до старої в'язниці радянських часів. Там перебували люди, засуджені до довічного ув'язнення або смерті. У новій камері пан Козловський ледь міг лягти на підлогу, де була лише дірка в підлозі для відправлення природних потреб замість туалету. У стелі був свого роду отвір, який завжди був відкритий і через який можна було побачити небо. Дощ і сніг потрапляли через віконну амбразуру, де не було скла. Протягом півроку пан Козловський перебував у цій камері, де був неможливий зв'язок із зовнішнім світом. Життя в цій камері було жахливе. Час від часу вода з каналізації піднімалася через отвір у підлозі й заливала камеру. Потім шури теж піднімалися, і Козловський розмовляв із ними, хоча б для того, щоб почути свій власний голос. Коли йшов дощ або сніг, у нього було відчуття, що він перебуває в контакті із зовнішнім світом і що він не самотній. Тоді він розумів, що десь далеко знаходиться його сім'я і його справжнє життя.

Після цього піврічного перебування в камері пан Козловський мав відповідати перед **військовим трибуналом**. Його перевели до тюремного табору, де умови утримання були дещо кращими. Він залишався там до свого звільнення в рамках обміну політв'язнями між Росією та Україною. У день звільнення він приземлився в Києві на українському літаку, де на нього чекала родина.

Будучи сам релігієзнавцем, пан Козловський може підтвердити, що становище християнських церков на окупованих Росією територіях жахливе. Після вторгнення Росії в Україну **релігійні громади стали зазнавати переслідувань**. У 2014 і 2015 роках священиків і вірян виганяють військові з церков і своїх будинків. Їхнє майно та автомобілі конфіскують. У Слов'янську

чотирьох священників убили у своїх машинах. З 2016 року всі релігійні справи контролюються Міністерством державної безпеки. Самопроголошена Донецька республіка ухвалила закон про те, що Російська православна церква Московського патріархату є єдиною законною церквою, а всі інші не мають права на існування, і тому переслідуються.

Нині проблеми в районах, зайнятих російською армією, різноманітні. Жителі втратили свободу, а оскільки більша частина промисловості була зруйнована, багато хто став **безробітним**. Є цілі заводи, які були порізані на метал і демонтовані для вивезення в Росію. Багато вугільних шахт закрито; тим, хто ще працює, платять низьку зарплату. Лікарів не вистачає, тому що багато хто, особливо фахівці, виїхали в Україну. Під час пандемії ситуація значно погіршилася, оскільки **багато прикордонних переходів з Україною було зачинено**, і тільки кілька прикордонних переходів із Росією було відкрито. Оскільки ліків і предметів гігієни не вистачало, пандемія вирувала. Люди не могли ховати своїх мертвих, тому багато тіл зберігалися в наметах.

Нині Ігор Козловський мешкає в Києві, де разом зі своєю сім'єю винаймає невелику квартиру. Усе, чим він володів у Донецьку - квартиру і книги - він втратив. Ні він, ні будь-хто з його сім'ї або кола друзів не може повернутися до Донецька, оскільки в цьому разі їхнє життя опиниться під загрозою. Він також страждає від того, що не може відвідати могили своїх предків, усі з яких перебувають у Донецьку.

Пан Козловський вважає, що європейські держави повинні чинити тиск на Росію. Для нього, однак, очевидно, що Росія не припинить нападати на Україну. Водночас Росія чинить **тиск на європейців**, роблячи їх **залежними від поставок газу і нафти**. Росія тільки виграє від слабкої Європи, яка залежить від неї.

Нарешті, сказав Козловський, необхідно перестати ставити економічні інтереси на перше місце політики. Замість цього слід пропагувати цінність життя, мирного співіснування і любові до ближнього, яку ми успадкували від християнства.

Той факт, що Нобелівська премія миру була присуджена російському журналісту, є знаком того, що Європа підтримує представників російської преси, яка все ще відносно незалежна і наважується протистояти Путіну.

Пан Козловський закінчив свою промову, подякувавши всім людям, які прийшли вислухати його.